

dr Marek POGONOWSKI

Wydział Humanistyczny Politechniki Koszalińskiej
Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Koszalinie

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE MARYNARZY W ŚWIETLE PRZEPISÓW UNII EUROPEJSKIEJ

STRESZCZENIE

Ubezpieczenia społeczne są mechanizmem chroniącym członków społeczeństwa na wypadek skutków niekorzystnych dla nich zdarzeń losowych. Powszechny system ubezpieczeń społecznych w Polsce obejmuje największą grupę ubezpieczonych, wśród których znajdują się marynarze.

Artykuł przedstawia problematykę ubezpieczenia marynarzy w dwóch płaszczyznach. Jedną jest sfera podlegania ubezpieczeniom społecznym. Zwrócono uwagę na ich charakter, a więc istnienie obowiązku lub dobrowolności ubezpieczenia. Zagadnieniem istotnym są również regulacje wynikające z przepisów Unii Europejskiej w zakresie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w poszczególnych państwach członkowskich. Drugą jest sfera uprawnień do świadczeń emerytalnych. Podkreślono odrębność uregulowań wynikających ze szczególnych warunków pracy wykonywanej przez marynarzy, a przez to uprawniającej do emerytury pomostowej.

W podsumowaniu przedstawionych w artykule podglądów i opisu stanu prawnego zawarto opinię o celowości podejmowania dobrowolnych ubezpieczeń emerytalno-rentowych, chroniących przed ryzykiem niemożności zarobkowania ze względu na wiek czy niezdolność do pracy ze względu na stan zdrowia.

Słowa kluczowe:

ubezpieczenie społeczne marynarzy, emerytury pomostowe, koordynacja systemu zabezpieczenia społecznego

ZAGADNIENIA WSTĘPNE

Ubezpieczenia społeczne są mechanizmem chroniącym na wypadek skutków zdarzeń losowych, takich jak choroba, kalectwo, ciąża i poród, starość oraz śmierć, która dotyka swoimi skutkami członków rodzin. Zdarzenia te powodują niemożność uczestnictwa w społecznym procesie pracy, a ich zaistnienie uruchamia proces uzyskiwania środków utrzymania¹. W polskim ustawodawstwie wyróżnia się akty prawne regulujące system powszechnego ubezpieczenia społecznego, ubezpieczenie społeczne rolników oraz system zaopatrzenia społecznego służb mundurowych. System powszechnego ubezpieczenia społecznego obejmuje największą grupę ubezpieczonych. W systemie tym wyodrębnić można pewne specyficzne uregulowania dedykowane niektórym grupom zawodowym, charakteryzującym się pewnymi swoistościami pracowniczymi (nauczyciele, górnicy). Marynarze mimo specyfiki zawodu nie zostali objęci odrębną regulacją w dziedzinie ubezpieczeń społecznych. Wprawdzie ich praca może być uznana za pracę szczególną, objęci są systemem powszechnym. Ochrona morska to ochrona działalności ludzkiej na morzu od terroryzmu, piractwa i podobnych zagrożeń oraz skuteczne przeciwdziałanie wszelkiej szkodliwej i zakazanej działalności na morzu. Bezpieczeństwo morskie i ochrona żeglugi to bezpieczeństwo ludzi, okrętów oraz przewożonych towarów, itp.²

Reforma systemu zabezpieczenia społecznego przeprowadzona w Polsce w 1999 r. doprowadziła do wyodrębnienia ubezpieczenia emerytalnego, ubezpieczeń rentowych, ubezpieczenia chorobowego oraz wypadkowego. Ubezpieczenie emerytalne chroni przed ryzykiem starości utożsamianym z niemożnością uzyskiwania dochodów z pracy lub działalności ze względu na wiek. Świadczeniem, które rekompensować ma utracony dochód jest emerytura. Ubezpieczenia rentowe mają na celu ochronę skutków niezdolności do pracy czy też utratę żywiciela. Świadczeniami wypłacanymi z tych ubezpieczeń są odpowiednio renta z tytułu niezdolności do pracy i renta rodzinna. Rolą ubezpieczenia chorobowego jest ochrona ubezpieczonego na wypadek czasowej niezdolności do pracy spowodowanej chorobą, macierzyństwem lub konieczności sprawowania opieki nad małymi dziećmi lub innymi członkami rodziny. Świadczeniami przysługującymi z tego ubezpieczenia są zasiłki. Ubezpieczenie wypadkowe rekompensuje utracony dochód w wyniku niezdolności do pracy, będącej wynikiem wypadku przy pracy lub choroby zawodowej.

¹ Porównaj I. Jędrasik-Jankowska *Geneza, rozwój i stan ubezpieczenia społecznego w Polsce [w:] Ubezpieczenia społeczne w procesie zmian*. ZUS, IPSS, Warszawa 2014, str. 57.

² T. Szubrycht, *Bezpieczeństwo morskie państwa. Zarys problemu*, AMW, Gdynia 2011, s. 29.

Dla większości osób aktywnych zawodowo ubezpieczenia społeczne mają charakter obowiązkowy³. Istnieją grupy społeczno-zawodowe, które wyłączone są z obowiązku podlegania określonym ubezpieczeniom. Dla tych grup ubezpieczenia mogą mieć charakter dobrowolny lub też ubezpieczeniom społecznym nie mogą podlegać w ogóle.

Na ubezpieczenia społeczne spogląda się w kilku płaszczyznach. Jedną z nich jest konieczność podlegania tym ubezpieczeniom, z czym wiąże się obowiązek opłacania składek. Inną jest płaszczyzna uzyskiwania określonych świadczeń.

PODLEGANIE UBEZPIECZENIOM SPOŁECZNYM MARYNARZY

Zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych⁴ osoby będące pracownikami podlegają obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu. Dla osób prowadzących działalność gospodarczą ubezpieczenie chorobowe ma charakter dobrowolny. Regulacja powyższa dotyczy osób pracujących lub wykonujących działalność na obszarze państwa polskiego i na rzecz polskiego pracodawcy. Oznacza to, iż obowiązki w zakresie zgłaszania do ubezpieczeń, dokumentowania ich przebiegu oraz opłacania składek spoczywają na pracodawcy w myśl polskiego ustawodawstwa. Osoba ubezpieczona będzie miała prawo do wszystkich przewidzianych przez cztery rodzaje ubezpieczeń (emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe) świadczeń.

Specyfika zawodu marynarzy oznacza, iż wykonywanie przez nich pracy może następować na rzecz pracodawców innych państw oraz w obszarach poza terytorium polskim. Znacząca grupa marynarzy podlega ubezpieczeniom społecznym w myśl przepisów prawa Unii Europejskiej. Na 197 portów świata, 150 to państwa nadbrzeżne, a 80 stolic państw nadbrzeżnych, w tym 10 państw Unii Europejskiej to miasta portowe, w których żyją i pracują marynarze⁵.

W Europie funkcjonuje wiele systemów zabezpieczenia społecznego. Wynika to z różnych uwarunkowań demograficznych, historycznych, ekonomicznych czy kulturowych. Krajowe systemy w zakresie ubezpieczenia społecznego nie uwzględniają specyficznej sytuacji osób przekraczających granice i niekiedy ograniczają swoje systemy do osób pracujących lub mieszkających na ich terytorium.

³ Porównaj P. Kostrzewa. *Komentarz do ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych*. Lex 162074.

⁴ t. j. Dz. U. z 2015 r., poz. 121 ze zm., zwana dalej ustawą o sus.

⁵ T. Szubrycht, *Bezpieczeństwo morskie ...*, s. 9.

W sytuacji, gdy dana osoba w ciągu swojej aktywności zawodowej podlega w wyniku zmiany miejsca pobytu różnym systemom zabezpieczenia społecznego, napotykać może na problemy w ustaleniu uprawnień i wysokości świadczeń. W związku z tym, iż swoboda przepływu osób, będąca fundamentem istnienia UE, wyrażająca się także możliwością podejmowania pracy na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii, nie powinna negatywnie oddziaływać na uprawnienia w sprawie ubezpieczeń, w prawie unijnym przyjęto przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Przepisy dotyczące koordynacji są jednym z najbardziej istotnych narzędzi gwarantujących swobodę przepływu osób i tym samym głównym elementem polityki zmierzającej do równego traktowania oraz sprawiedliwości społecznej⁶.

Generalną zasadą przepisów o koordynacji⁷ jest to, iż pracownik zatrudniony na terytorium jednego państwa członkowskiego podlega ustawodawstwu tego państwa, nawet jeśli mieszka na terytorium innego państwa członkowskiego lub jeśli pracodawca, który go zatrudnia, ma siedzibę na terytorium innego państwa członkowskiego. Miejsce pracy jest więc czynnikiem decydującym o tym, którego państwa prawo rozstrzyga o systemie ubezpieczenia społecznego, jakiemu podlega osoba zatrudniona.

Odnosząc powyższą regułę do marynarzy należy stwierdzić, iż osoba wykonująca działalność zarobkową na statku pływającym pod banderą państwa członkowskiego podlega przepisom prawnym tego państwa. Treść art. 11 ust. 4 rozporządzenia 883/2004 oznacza, iż marynarz pracujący na statku, zarówno jako pracownik najemny, jak i jako osoba prowadząca działalność na własny rachunek, objęty jest prawodawstwem tego państwa członkowskiego, pod którego banderą pływa statek. Przepis ten stanowi również, że osoba zatrudniona na pokładzie statku pod banderą państwa członkowskiego a otrzymująca wynagrodzenie za taką pracę

⁶ G. Uścińska, *Koordinacja i harmonizacja systemu zabezpieczenia społecznego jako instrument prawny swobody przemieszczania się obywateli Unii Europejskiej [w:] Ubezpieczenie społeczne w procesie zmian*. ZUS, IPiSS. Warszawa 2014, str. 250

⁷ Z pewnymi wyjątkami dotyczącymi Norwegii, Islandii, Liechtensteinu oraz Szwajcarii w zakresie koordynacji obowiązują:

- od 1 maja 2010 r. – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r., dotyczące wykonania rozporządzenia nr 883/2004;

- od 1 stycznia 2011 r. – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1231/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. rozszerzające rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo.

od przedsiębiorstwa lub osoby, których siedziba lub miejsce prowadzenia działalności są w innym państwie członkowskim, podlega ustawodawstwu tego ostatniego państwa członkowskiego, jeżeli zamieszkuje w tym państwie. Do celów stosowania wspomnianego ustawodawstwa, przedsiębiorstwo lub osoba wypłacająca wynagrodzenie uważana jest za pracodawcę. Jednakże osoba taka (marynarz podlegający ustawodawstwu państwa innego niż Polska) zgodnie z przepisami art. 7 ustawy o sus ma prawo do przystąpienia do dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego i ubezpieczeń rentowych w Polsce. Wiąże się to z koniecznością złożenia określonej deklaracji oraz terminowego opłacania składek na powyższe ubezpieczenia. Podstawę wymiaru składek wynosi kwota zadeklarowana przez osobę dobrowolnie zgłaszającą się do ubezpieczenia, która nie może być niższa niż kwota minimalnego wynagrodzenia ani wyższa w danym roku niż kwota odpowiadająca 30-krotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy⁸.

Od wymienionej wyżej ogólnej zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym zgodnie z banderą statku istnieją wyjątki:

1. Osoba, która wykonuje działalność jako pracownik najemny w państwie członkowskim w imieniu pracodawcy, który normalnie prowadzi tam swą działalność, a która jest delegowana przez tego pracodawcę do innego państwa członkowskiego do wykonywania pracy w imieniu tego pracodawcy, nadal podlega ustawodawstwu pierwszego państwa członkowskiego, pod warunkiem, że przewidywany czas takiej pracy nie przekracza 24 miesięcy i że osoba ta nie jest wysłana, by zastąpić inną delegowaną osobę⁹.

Przykład:

Polak wykonuje pracę w polskim przedsiębiorstwie, które następnie wysyła go do pracy na statku pływającym pod maltańską banderą. Praca ma być wykonywana przez ok. 3 miesiące.

⁸ W roku 2015 minimalna podstawa (60 % prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego, przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na rok 2015) wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne wynosi 2 375,40 zł miesięcznie. Natomiast kwota rocznego ograniczenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe wynosi 118 770 zł.

⁹ Do zastosowania tego wyjątku niezbędne jest spełnienie warunków po stronie pracownika, jak i pracodawcy, bądź też osoby wykonującej działalność na własny rachunek. Przykładami takich warunków są: podleganie delegowanej osoby przez co najmniej miesiąc ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym pracodawca ma swoją siedzibę, uzyskiwanie przez przedsiębiorstwo delegujące odpowiedniej wysokości obrotów w Polsce, czy prowadzenie działalności na własny rachunek przez co najmniej dwa miesiące przed dniem, od którego osoba ma zamiar skorzystać z tych przepisów.

W takim przypadku mają zastosowanie polskie unormowania o zabezpieczeniu społecznym. Nie będą jednocześnie stosowane przepisy maltańskie, mimo że statek pływa pod banderą Malty¹⁰.

2. Osoba, która normalnie wykonuje działalność jako osoba pracująca na własny rachunek w państwie członkowskim, a która udaje się, by wykonywać podobną działalność w innym państwie członkowskim, nadal podlega ustawodawstwu pierwszego państwa członkowskiego, pod warunkiem że przewidywany czas takiej pracy nie przekracza 24 miesięcy¹¹. Jeżeli z niedających się przewidzieć przyczyn wykonywanie pracy przekracza przewidywany początkowo okres 24 miesięcy, stosuje się w dalszym ciągu, do momentu zakończenia wykonywania tej pracy, przepisy państwa członkowskiego, o ile właściwa władza państwa członkowskiego, na którego terytorium dana osoba została wysłana, albo wskazana przez nią jednostka, udzieli stosownego zezwolenia. Dwa lub kilka państw członkowskich, właściwe władze tych państw członkowskich lub organy wyznaczone przez te władze mogą przewidzieć, za wspólnym porozumieniem, w interesie niektórych osób lub niektórych grup osób, wyjątki od przepisów art. 1 do 15 rozporządzenia 883/2004. O zezwolenie należy wystąpić przed upływem pierwszych 24 miesięcy.

Przykład:

Obywatel Niemiec jest marynarzem na niemieckim statku. Swoje prace wykonuje jako samodzielny przedsiębiorca. Przez kilka miesięcy postanowił jednak pracować na statku pływającym pod polską banderą. Jeśli okres tej pracy nie przekracza 24 miesięcy, nie będzie stosowane wobec niego polskie ustawodawstwo. Może być nadal objęty niemieckimi przepisami prawnymi.

Szczególną sytuacją prawną objęci są marynarze pływający pod banderą norweską statków zarejestrowanych w Norweskim Międzynarodowym Rejestrze Statków (Norwegian International Shipregistry – NIS). Dnia 20 sierpnia 2013 r. właściwe władze Norwegii i Polski na podstawie art. 16.1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego zawarły Porozumienie¹². Zgodnie z nim marynarze pływający pod banderą statków zarejestrowanych w NIS, podlegają wyłącznie usta-

¹⁰ Opis wyjątków i przykłady oparto na informacjach zawartych na stronie www.zus.pl

¹¹ Tak jak w przypisie 7.

¹² Porozumienie zawarto na okres od 1 stycznia 2014 r. do 31 grudnia 2016 r. Wcześniejsze porozumienia w tym zakresie zostały zawierane w latach 2004, 2009 i 2011.

wodawstwu polskiemu według zasad odnoszących się do osób podlegających dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym¹³.

UPRAWNIENIA DO ŚWIADCZEŃ

Opisana w punkcie drugim zasada podlegania ustawodawstwu jednego państwa członkowskiego nie jest jedyną zasadą koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, która ma zastosowanie do marynarzy wykonujących pracę w państwach członkowskich UE. Innymi zasadami mającymi w praktyce znaczenie podczas rozstrzygnięcia kwestii związanych ze świadczeniami są:

- zasada równego traktowania, w myśl której obywatele państw członkowskich podlegają obowiązkom i korzystają z praw ustanowionych przez każde państwo członkowskie na tych samych warunkach co obywatele tego państwa. Prawo unijne zakazuje jakiegokolwiek dyskryminacji takich osób zarówno w dostępie do ubezpieczeń społecznych jak i w zakresie korzystania ze świadczeń przysługujących na podstawie przepisów obowiązujących w tych państwach;
- zasada sumowania okresów, w myśl której przy ustalaniu prawa i obliczaniu wysokości świadczeń przysługujących na podstawie ustawodawstwa jednego państwa członkowskiego uwzględniane są okresy zamieszkania przebyte na terytorium każdego innego państwa członkowskiego;
- zasada zachowania praw nabytych, która oznacza iż emerytury i renty przyznane przez jedno lub kilka innych państw członkowskich nie mogą doznać żadnego uszczerbku. Nie mogą zatem zostać obniżone, zmienione, zawieszane czy uchylone z powodu, że osoba uprawniona do świadczeń przebywa lub zamieszkuje na terytorium innego państwa członkowskiego niż państwo zobowiązane do wypłaty świadczeń;
- zasada zrównania zdarzeń i okoliczności objętych ochroną polegającą na tym, iż instytucje ubezpieczeniowe każdego państwa członkowskiego są zobowiązane do uwzględnienia określonych zdarzeń i okoliczności warunkujących przyznanie świadczeń także wtedy, gdy zdarzenia te wystąpiły na terytorium państwa członkowskiego¹⁴.

¹³ Porozumienie nie dotyczy marynarzy zatrudnionych na pokładzie statków zarejestrowanych w Norweskim Zwykłym Rejestrze Statków (Norwegian Ordinary Shipregistry – NOR) lub innych rejestrach.

¹⁴ B. Radzik-Kazenas, *Podstawowe zagadnienie z zakresu integracji europejskiej. Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego*, ZUS, Warszawa 2003, także Poradnik ZUS *Co warto*

Polski system ubezpieczeń emerytalno-rentowych jest skonstruowany przede wszystkim przez ustawę o sus, ustawę z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych¹⁵, ustawę z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych¹⁶ oraz ustawę z dnia 19 grudnia 2008 o emeryturach pomostowych¹⁷.

Wymienione przepisy kształtują zatem uprawnienia ubezpieczonych, w tym marynarzy ubiegających się o świadczenie w Polsce. Podstawowym kryterium przyznawania obecnie świadczeń emerytalnych jest wiek, który zarówno dla mężczyzn jak i dla kobiet ma wynosić 67 lat. Obecnie trwa naturalny proces wyrównywania tego wieku, który przez lata minione był zróżnicowany i wynosił dla mężczyzn 65 lat, a dla kobiet 60 lat. Od tak wskazanego wieku ustawodawstwo przewidywało liczne wyjątki wynikające ze specyficznych okoliczności np. pracy wykonywanej w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze.

Obecnie kryterium decydującym o nabyciu prawa do emerytury w obniżonym wieku jest staż ubezpieczeniowy z punktu widzenia jego długości oraz charakteru wykonywanej pracy. Ustawa o emeryturach pomostowych, zakłada bowiem możliwość wcześniejszego przechodzenia, niż w powszechnym wieku emerytalnym, na emeryturę w sytuacji gdy ubezpieczony legitymuje się m.in., określonym długością stażem ubezpieczeniowym i wykonywaniem zawodu ujętego w załącznikach do ustawy, przez ściśle określony przepisami czas.

Praca na morzu jest wymieniona jako zatrudnienie wykonywane w szczególnych warunkach. Jednak bardzo istotny jest tytuł, na podstawie którego następuje zgłoszenie i objęcie ubezpieczeniem emerytalno-rentowym, ponieważ tylko zatrudnienie na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy, a tym samym podleganie w pełnym zakresie ubezpieczeniom, daje podstawę do zakwalifikowania takiej pracy, jako zatrudnienia wykonywanego w warunkach szczególnych. Tak więc marynarze pływający pod obcymi banderami i dobrowolnie opłacający składkę na ubezpieczenia emerytalno-rentowe w Polsce, zasilają swoje konta ubezpieczeniowe, a tym samym zwiększają wysokość przyszłej emerytury, jednak nie wykonują pracy w warunkach szczególnych.

Marynarze, którzy dobrowolnie przystępują do ubezpieczeń, podobnie jak inni uczestnicy systemu emerytalnego w Polsce, mogą korzystać również z innych

wiedzieć o ubezpieczeniu społecznym, kiedy zmieniamy miejsce pobytu, pracy lub zamieszkania w obrębie państw członkowskich Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii Warszawa 2011.

¹⁵ t. j. Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.

¹⁶ Dz. U. nr 228, poz. 1507 ze zm.

¹⁷ Dz. U. nr 237, poz. 1656 ze zm.

świadczeń o charakterze emerytalno- rentowym. Są to renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinne. Dobrowolność występująca przy ubezpieczeniu emerytalno- rentowym, powoduje, że osoby wybierające ten typ ubezpieczeń nie mogą przystąpić do ubezpieczenia chorobowego i wypadkowego, a tym samym nie mają prawa do świadczeń z wymienionych ubezpieczeń.

Do pełnego zakresu świadczeń mają natomiast prawo ci marynarze, którzy świadczą pracę najemną lub wykonują działalność gospodarczą na własny rachunek w Polsce i według zasad niezwiązanych z sytuacjami uregulowanymi przepisami prawa Unii Europejskiej w zakresie koordynacji systemów ubezpieczenia społecznego ani pracy objętej regulacjami umów międzynarodowych, których Polska jest stroną.

PODSUMOWANIE

Ze względu na to, iż większość marynarzy w Polsce pływa pod obcymi banderami, pełen zakres świadczeń jest przywilejem tylko nielicznych. Tym bardziej ważnym staje się podkreślenie konieczności choćby dobrowolnego deklarowania ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, chroniących skutki mogących ziścić się ryzyk ubezpieczeniowych.

Sytuacji faktycznych ubezpieczonych nie ułatwia fakt częstych zmian prawa ubezpieczeń społecznych. Dziedzina ta wydaje się dość skomplikowana w interpretacji, a przez to w bieżącym stosowaniu. Świadczy o tym rozliczne orzecznictwo zarówno sądów krajowych jak i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w Luksemburgu, nie zawsze będące jednolitym i konsekwentnym.

Pewnym przejawem troski o jednolitość stosowania prawa o ubezpieczeniach społecznych wobec wybranych grup ubezpieczeniowych, w tym także marynarzy, jest powierzenie zadania w zakresie przyznawania emerytur pomostowych tylko dwóm jednostkom organizacyjnym Zakładu Ubezpieczeń Społecznych¹⁸. Od-

¹⁸ Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną, której ustawodawca powierzył funkcje organu administracji publicznej, odpowiedzialnej za realizację zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych. Nie ma natomiast roli ani uprawnień do kreowania nowych rozwiązań prawnych w obszarach, które według zainteresowanych podmiotów, w tym np. marynarzy, nie dają im ochrony we wszystkich pożądanych obszarach. Z tego też względu artykuł nie próbuje ocenić jakości przyjętych wobec marynarzy rozwiązań prawnych i nie wskazuje ewentualnych możliwości zmian. W tym zakresie vide np. *Analiza rozwiązań dotyczących ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego marynarzy w Polsce* będąca załącznikiem nr 1 do tekstu regulacyjnego projektu *Założeń do*

dział ZUS w Koszalinie, obok Oddziału w Sosnowcu- obsługującego południową część Polski, jest wyspecjalizowaną jednostką realizującą obowiązki wobec osób ubiegających się o emeryturę pomostową. Podstawą takiej organizacji jest oprócz racjonalizacji zatrudnienia, podwyższenie wydajności pracy organu administracji publicznej, dążenie do podwyższenia standardów obsługi klientów, a tym samym do uzyskania większej satysfakcji z obsługi ich życiowych spraw¹⁹.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Chłoń-Domińczak A., Analiza rozwiązań dotyczących ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego marynarzy w Polsce będąca załącznikiem nr 1 do tekstu regulacyjnego projektu Założeń do ustawy o pracy na statkach morskich z dnia 10.01.2013 r., legislacja.rcl.gov.pl/docs/1/60809/60836/60838/dokument62846.pdf.
- [2] Jędrasik-Jankowska I., Geneza, rozwój i stan ubezpieczenia społecznego w Polsce [w:] Ubezpieczenia społeczne w procesie zmian, ZUS, IPiSS, Warszawa 2014.
- [3] Kostrzewa P., Komentarz do ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, LEX 162074.
- [4] Radzik-Kazenas B., Podstawowe zagadnienie z zakresu integracji europejskiej. Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego, ZUS, Warszawa 2003.
- [5] Poradnik ZUS, Co warto wiedzieć o ubezpieczeniu społecznym, kiedy zmieniamy miejsce pobytu, pracy lub zamieszkania w obrębie państw członkowskich Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii, Warszawa 2011.
- [6] Szubrycht T., Bezpieczeństwo morskie państwa. Zarys problemu, AMW, Gdynia 2011.
- [7] Uścińska G., Koordynacja i harmonizacja systemu zabezpieczenia społecznego jako instrument prawny swobody przemieszczania się obywateli Unii Europejskiej [w:] Ubezpieczenie społeczne w procesie zmian, ZUS, IPiSS, Warszawa 2014.

ustawy o pracy na statkach morskich z dnia 10.01.2013 r. A. Chłoń-Domińczak, www.gov.pl (dostęp 25.01.2015).

¹⁹ Według danych Oddziału ZUS w Koszalinie w roku 2014 wnioski o emeryturę pomostową złożyło 216 marynarzy, z czego przyznano świadczenie dla 113 osób.

- [8] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.
- [9] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r., dotyczące wykonania rozporządzenia 883/2004.
- [10] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1231/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. rozszerzające rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i Rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo.
- [11] Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, t. j. Dz. U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.
- [12] Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, t. j. Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.
- [13] Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych, Dz. U. nr 228, poz. 1507 ze zm.
- [14] Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, Dz. U. nr 237, poz. 1656 ze zm.

SOCIAL SECURITY OF SEAFARERS IN THE LAW OF EUROPEAN UNION

ABSTRACT

The social insurance is a mechanism protects members of the people against of adverse effects of random events for them. Public social insurance system in Poland includes the largest group of insured persons, among which are the seafarers. The article presents the issues security of seafarers in two planes. One sphere is exposure to insurance. Brought to the attention to their nature, and hence the existence of an obligation or a voluntary insurance. A very important thing are the regulations of the European Union in the coordination of social security systems in the Member States. The second is the sphere of entitlement to the pension benefits. Emphasized individuality regulations arising from the specific conditions of the seafarer's work, thereby empowering for early retirement. The summary, the article presents previews and description of the legal status. The paper contains an opinion on the advisability of making voluntary pension insur-

ance to protect against the risk of the inability of earning due to age or inability to work due to health condition.